

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

9
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 594 sahifa, 30-sentyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar, fan, ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va sport masalalari bo'yicha maslahatchisi o'rinbosari
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dots., O'zR Tabiat resurslari vaziri o'rinbosari
Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi Pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq Markazi xorijiy hamkorlik bo'yicha mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zR Tabiat resurslari vazirligi,
O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot"
jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Ichki turizmni rivojlanlantirishda davlatning o'rni.....	7
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
Qishloq xo'jaligida sug'orish tizimlari boshqaruvini rivojlantirish yo'llari.....	11
Mirjamilova Hulkar Nurali qizi , assistent	
Yangi O'zbekiston sharoitida o'simliklar karantini tizimi faoliyatini takomillashtirish va iqtisodiy samaradorligini oshirish.....	15
Alimov Murodkosim Achilovich , mustaqil izlanuvchi	
"Yashil iqtisodiyot" da energetika sohasini investitsion holatining statistik tahlili.....	20
Umarov Faxriddin Umar o'g'li , katta o'qituvchi	
Yoqilg'i-energetika korxonalari moliyaviy barqarorligini ta'minlashda investitsion faoliyatning ahamiyati.....	26
Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Tog'li hududlarda turizm biznesining rivojlanishi.....	31
Abduvakil Alimov Komil o'g'li , tayanch doktorant	
Ta'lim turizmining nazariy asoslari va O'zbekistondagi tendensiyalari.....	38
Maxmudova Nodira O'ktamovna , tayanch doktorant	
Turizmga innovatsion texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari.....	43
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , tayanch doktorant	
Mintaqaviy investitsion loyihalarning jozibadorligi tahlillari masalalari.....	46
Davlyatshayev Akmal Ashurmamatovich , dotsent, i. f. n.	
Yashil iqtisodiyotning tijorat banklaridagi ahamiyati va ularning raqamlashuvi.....	51
Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi , dotsent, PhD	
Turizmni rivojlantirishda "Tourism 4.0" konsepsiyasini joriy etish masalalari.....	57
Yuldasheva Dilnoza Ulug'bekovna , mustaqil tadqiqotchi	
Davlat tomonidan qishloq xo'jaligini moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	62
Ollokulova Feruza Mansurovna , PhD; Jabborov Jahongir Abduvohid o'g'li , magistrant	
Перспективные направления "Зелёной химии" для Республики Узбекистан.....	66
Султанходжаев Бахтиёр Забихуллаевич	
O'zbekistonda transport va logistika sohasini rivojlantirish strategiyasi.....	73
Usmonov Botir , magistr	
Hududlarda investitsion faollikni oshirishga qaratilgan mexanizmni takomillashtirish.....	78
Sunatullayeva Shaxnoza Xurshid qizi , tayanch doktorant	
Qurilish tarmoqlarida boshqaruv faoliyatining iqtisodiy ko'rsatkichlari tahlili.....	82
Mirsodiqov Abdulla Tursunaliyevich , PhD	
Connection between interest rate on loans, cash flow and turnover of funds.....	87
Sharbat Abdullaeva , Professor; Sardor Abdullaev , the applicant	
Econometric Analysis of the Impact of IPO on the Market Capitalization of Companies.....	92
Shakhzod Saydullaev , PhD.	
Davlat xaridlarini takomillashtirishda byudjet mablag'laridan samarali foydalanishning mohiyati va zarurligi.....	101
Raximjonov Kamronbek Ilxomjon o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekistonda to'lov tizimining raqamli transformatsiyasining o'ziga xos xususiyatlari.....	105
Otamurodov Shavkat Nusratillayevich , i. f. d. (DSc); Eshqulova Nasiba Normo'minovna , o'qituvchi	
Tijorat banki xizmatlarida ta'lim kreditining o'rni va uni takomillashtirish masalalari.....	110
Eldor Uskanov , mustaqil tadqiqotchi	
Korxonaning strategik boshqaruvini takomillashtirish.....	114
Maxmudov Nosir Maxmudovich , professor; Elmurodov Faxriddin Farxodovich , magistratura tinglovchisi	
Respublikada kichik biznesni moliya-kredit mexanizmlari orqali qo'llab-quvvatlash masalalari.....	120
Ergashev Otamurod Toshtemirovich , PhD	
Mulk iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda muammo va yechimlar.....	125
Ermatov Musojalil Komilovich , kafedra dotsenti v. b.; Abdunazarov Oybek Abdumutalibovich , katta o'qituvchi	
Using intelligent and decision support systems for developing University Curriculum: semi-automated need analysis approach.....	132
Abduraxmanov Zafar Batirovich ; Ikromov Sayidolim Ismoilovich	
Challenges of Developing a Competitive Environment in the Context of Economic Liberalization.....	138
Akobirova Nodira Najmiddin qizi , asisstant	
Topical Issues of the Development of Recreational-Tourist and Military-Recreational Activities.....	141
Alimova Guzal Alisherovna , PhD in economics, docent	

Kreditlash jarayonlarida xulq-atvor iqtisodiyoti omilini joriy etish istiqbollari	146
Jo'rayeva Sevara Zakirovna , mustaqil izlanuvchi (PhD)	
Portfelli xorijiy investitsiyalarning milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli	152
Kamilova Iroda Xusniddinova , PhD	
Exploring the Ethical Dimensions of Artificial Intelligence in Advancing Human Rights and Sustainability	156
Matkarimova Gulchekhra Abdusamatovna , Professor	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlashning nazariy asoslari	163
Maxmudov Rahimjon Xamid o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Barqaror iqtisodiy o'sishga yalpi talab va yalpi taklif omillarining ta'siri	170
Nabiyev Ulug'bek Mirodiljon o'g'li , tayanch doktorant	
The potential advantages of implementing the Total Quality Education Management (TQEM) concept	175
Otakulov Makhamadjon , PhD	
Kichik yashil biznesni yanada rivojlantirish imkoniyatlari	181
Raximova Kizlarxon Ne'matjon qizi	
Jamg'armalar investitsiyalar manbasi sifatida	185
Sadikova Ra'no Abdullayevna , i. f. n., dots.	
Davlat moliyasining moddiy asosini oshirish orqali iqtisodiy o'sishga erishish	188
Shamsiyev Shuxrat Sayfutdin o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Aholi turmush darajasini oshirishda ijtimoiy himoyaning o'rni	191
Sherjonov Sherjon Alijan o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar to'lov qobiliyatini aniqlashning nazariy-uslubiy masalalari	196
Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o'g'li , dekan o'rinbosari	
Kichik sanoat zonolari faoliyatini samarali boshqarish tamoyillari	203
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich , dotsent; Adilbekov Allayar Anvarbekovich , magistrant	
Aholini ijtimoiy himoya qilishda pensiya va ijtimoiy nafaqalarning o'rni	206
Aliyev Ma'ruf Komiljon o'g'li , mustaqil izlanuvchisi	
Использование методов управления для повышения эффективности производства на предприятиях	212
Алиева Надирахон Абдумаликовна , PhD. доц.; Тлеумуратова Мадинабону Дилмурат кизи , ст. 3-курса	
Korxonalar moliyaviy barqarorligini ta'minlash mexanizmini takomillashtirish	217
Z. G. Allaberganov , kafedra dotsenti	
Davlat fiskal (byudjet-soliq) siyosatining aholi bandligiga ta'siri va uni takomillashtirish	222
Asatullayev Xurshid Sunatullayevich , i. f. n., professor	
O'zbekistonda iqtisodiyot tarmoqlariga raqamli iqtisodiyotni shakllantirish omillari	228
Axmedova Yulduz Sunatullayevna , kafedra o'qituvchisi	
Moliyaviy risklarni baholash usullari, boshqaruvdagi yondashuvlari	232
Baymuratova Gulirayxon Tursunbayevna , kafedra dotsenti	
Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda biznes jarayonlarini boshqarish	236
Baxriyev Dilshod Rizvonkulovich , mustaqil izlanuvchi	
Tijorat banklarida investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning ekonometrik modellashirish ko'rsatkichlari	242
Berdiyev Akram O'ktamovich , mustaqil izlanuvchi	
Innovatsion muhitni shakllanishi va rivojlanishida investitsiyaning zarurligi	253
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Meva-sabzavotchilik klasterlarida yashil moliyalashtirishning nazariy asoslari va xususiyatlari	258
Botirov Erkinjon Xayitovich , kafedra dotsenti	
O'zbekiston Respublikasida xorijiy investitsiyalarni jalb etish orqali investitsion salohiyatni oshirish	263
G'aybullayev Odil Baxtiyarovich , kafedra dotsenti v. b.	
Tadbirkorlik subyektlarining innovatsion loyihalarini moliyalashtirishni qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish	269
Jubanova Bayramgul Aymuratovna , PhD	
Soliq ma'muriyatchiligi va uni raqamlashtirishni ekspert baholash yo'llari	272
Ibragimov Boburshoh Bohodir o'g'li , i. f. d. (PhD), doktorant (DSc)	
Xalqaro standartlarga muvofiq buxgalteriya autsorserlari tomonidan moliyaviy hisobotlarni transformatsiya qilishni takomillashtirish	278
Islomov Alisher Baxtiyor o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	284
Qurbonova Shaxrinoz , tayanch doktorant	
Yerlarning degradatsiyaga uchrashi va oldini olish bo'yicha chora-tadbirlar	288
Mamanazarova Nasiba Jo'rayevna , kafedra doktranti	
Davlat sektorida ichki auditni tashkil etish xususiyatlari	292
Mamirjon Jaloliddinov , mustaqil izlanuvchi	

Финансирование акционерных общества через рынок капитала	297
Муминов Шохжахон Суюнович , ассистент кафедры	
Необходимость развития предпринимательской и страховой деятельности риски на рынке Узбекистана	302
Муятдинов Махмуд Жалелович , независимый исследователь	
Инвестиционная привлекательность как фактор экономического развития страны	307
Назарова Гузал Баходировна	
Tijorat banklarida kreditlash jarayonlarini takomillashtirish masalalari	312
Nozima Abdullayeva , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklarining xizmatlar sohasini kreditlash amaliyotiga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili	316
Nurmuxammedov Abdijabbar Yunusovich , kafedra dotsenti v. b.	
Современное решение, которое положительно влияет на логистические услуги и резко снижает смертность на перекрестках	326
Тажимуратов Умид Рузमतovich , Бахриев Иброхим Исометдинович , кандидат медицинских наук, доцент; Жуманиёзов Эркин Худойбергенович , кандидат медицинских наук, доцент; Тажимуратов Рузमत Отажанович , кандидат медицинских наук, Тажимуратов Абдусами Умид угли , ученик 10 класса	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida dividend siyosati va tendensiyalari tahlili	333
Temirov Abdulaziz Alimjanovich , kafedra dotsenti, i. f. n.	
Современное состояние инвестиционного потенциала Республики Узбекистан	339
Топилдиев Сохибжон Рахимжонович , DSc; Одилова Дилноза Барнаевна , PhD	
Portfelli xorijiy investitsiyalarni milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli	345
Tosheva Ziroat Aliqul qizi	
Kichik biznes subyektlarida raqamli texnologiyalardan foydalanishning ilmiy-nazariy jihatlarini	349
To'rayeva Nafisa Odilovna , mustaqil izlanuvchi	
О достижениях Узбекистана в реализации национальных целей и задач устойчивого развития	355
Турсун Мухитович Ахмедов , и. ф. д., проф.; Гавхар Рустамовна Хидирова , докторант, и. ф. ф. д., доц.	
Влияние корпоративного управления в зеленой экономике	359
Уринов Бобур Насиллоевич , заведующий кафедрой	
Ko'chmas mulkni soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari	366
Fayziyev Farrux Abdullaxojayevich , kafedra dotsenti	
Transport tizimi iqtisodiy rivojlantirish yo'nalishlari	374
Fayzullayev Javlonbek Sultonovich , DSc.	
Oliy ta'lim muassasalarida byudjet mablag'laridan samarali foydalanishning ayrim fundamental masalalari	382
Xayriddinov Sh. B. , mustaqil izlanuvchi	
Xalqaro raqamli valyuta bozorini rivojlantirish istiqbollari	385
Xolov Nabijon Qaxramonovich , PhD.	
Nodavlat notijorat tashkilotlarning rivojlanishi va hozirgi shart-sharoitlari	391
Xusanov Otabek Nishonovich , PhD, mustaqil izlanuvchi	
Banklarining aktivlarini daromadlilikini oshirish yo'llari	396
Elbusinova Umida Xamidullayevna , kafedra dotsenti	
Особенности методики проведения аудита затрат на производство	401
Хилола Икрамова Ровшан кизи , базовый докторант	
Ta'lim islohotlarining ma'naviyatdagi o'rni	407
Bekdavlat Aliyev	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	412
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , kafedra dotsenti	
Moliyaviy barqarorligi tushunchasining konseptual mohiyati, turlari va asosiy tavsiflari	416
Eshquvatov Aziz Baxtiyorovich , mustaqil izlanuvchi	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy axloqiy konsepsiyalaridagi umumiylik va xususiylik	420
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , falsafa fanlari doktori (PhD)	
Yer resurslaridan foydalanishning iqtisodiy va huquqiy asoslari	424
Abdurahmanova Muqaddas Toxtasinovna	
Стратегии привлечения иностранных инвестиций для содействия устойчивому экономическому росту в Республике Узбекистан с акцентом на инициативы зеленого развития	431
Нилуфар Зикируллаева Дилмуродовна , аспирант	
Bank tizimi barqarorligini oshirishda kredit risklarining ahamiyati va ularni kamaytirish yo'llari	440
Xolmamatov Farhodjon Kubayevich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, professor	
Baholash faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari va uning huquqiy asoslari	446
Bobirjon Aktamov , mustaqil tadqiqotchi	

Suv resurslaridan foydalanishni iqtisodiy boshqarish samaradorligini kompleks baholash uslubiyoti.....	454
Axmedov Sayfullo Normatovich , t. f. n., mustaqil tadqiqotchi	
Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini boshqarishni takomillashtirish metodologiyasini ishlab chiqish.....	459
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	
Daromadlarni qayta taqsimlashda "tashabbusli byudjet" tizimini qo'llashning zamonaviy modellari va ulardan samarali foydalanish yo'llari.....	464
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich , dotsenti, iqtisodiyot fanlari nomzodi	
The Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth in Uzbekistan.....	472
Tulkin Imomqulov , PhD Associate Professor	
O'zbekistonda elektron tijoratning rivojlanish bosqichlari.....	478
Karimova Shirin Zoxid qizi , tayanch doktorant	
O'zbekistonda kichik tadbirkorlik subyektlari faoliyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining statistik tahlili.....	483
Saodat Toshaliyeva Toxirova , PhD	
Современное состояние инвестиционного потенциала Республики Узбекистан.....	490
Топилдиев Соҳибжон Раҳимжонович , DSc; Одилова Дилноза Барнаевна , PhD	
Tijorat banklari kreditlari hajimining barqaror o'sishini ta'minlash.....	497
J. Y. Isakov , i.f.d., prof.	
The Securities Transactions of Commercial Banks.....	502
Iskandar Sulaymonov , assistant teacher	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli.....	507
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD	
Soliq ma'muriyatchiligi: nazariya, rivojlanish, taklif.....	511
Isroilov Bohodir Ibragimovich , i. f. d., professor; Ibragimov Boburshoh Bohodir o'g'li , PhD	
Yangi O'zbekiston jamiyat hayotining joni va ruhi ma'naviyatidir.....	516
Davletova Muxabbat Narimanovna , mustaqil izlanuvchi	
Moddiy-texnik resurslar salohiyatidan foydalanish samaradorligi.....	519
Halimova Dilora Olimboyevna , mustaqil izlanuvchi	
Хлопково-текстильная промышленность государства.....	523
Халиков Талибжон Луптуллаевич , ассистент кафедры	
Directions of Sustainable Development of Tourism: A Case of top Developed Countries.....	527
Khusniddin Egamnazarov	
Yevropa Ittifoqining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari.....	534
Abduraxmonov Farxod Abdufarmonovich , siyosiy fanlar doktori (DSc.)	
Xorijiy investitsiyalar oqimini obligatsiyalar orqali oshirish istiqbollari.....	542
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich , kafedra dotsenti v.b.	
Tarmoq va sohalarining ehtiyojiga ko'ra aholi bandligini oshirish imkoniyatlari.....	547
Xayitov Abdimannon Buxarovich , iqtisod fanlari nomzodi, professor v.b.	
Oliy ta'lim muassasalarini boshqaruvini takomillashtirishga qaratilgan ta'lim tizimidagi islohotlar.....	552
Gafurov Anvar , PhD	
Iqtisodiyotni globallashtirish sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlarning pul mablag'larini xalqaro va mahalliy uslubiy yondashuvlarni takomillashtirish.....	560
Nurmanov Ulugbek Anorbayevich , iqtisodiyot fanlari doktori	
Budjet-soliq va pul-kredit siyosatini muvofiqlik ko'rsatkichlarini prognozlashning zamonaviy modellari: nazariy yondashuv.....	564
Hakimjon Hakimov , tadqiqotchi	
Sug'urtada innovatsiyalar: asosiy dunyo trendlari.....	570
Xalikulova Gulzada Tadjimuratovna , PhD	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD	
Foydani soliq objekti sifatida shakllantirish zaruriyati.....	586
Bobomurotova Manzura Panji qizi , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbeklarning ijtimoiy-iqtisodiy va maishiy turmushi an'analari.....	590
Yuldasheva Gulnora Komilovna , tarix fanlari nomzodi	

FOYDANI SOLIQ OBYEKTI SIFATIDA SHAKLLANTIRISH ZARURIYATI

Bobomurotova Manzura Panji qizi

Toshkent moliya instituti o'qituvchisi, mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya: Foydani ilmiy asoslangan holda oqilona soliqqa tortishni tashkil etish masalalari yoritilgan. Foyda solig'i bo'yicha iqtisodchi olimlarning qarashlari. Amaliyotdan olingan raqamlar tahlil qilingan hamda taklif va xulosalar shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: Soliq siyosati, modernizatsiya, soliq to'lovchilar, foyda, foyda solig'i, soliq, innovatsion, soliq solish obyekti, soliq yuki.

Abstract: Issues of rational taxing of profit based on science are covered. Opinions of economists on profit tax. The figures obtained from the practice were analyzed and suggestions and conclusions were formulated.

Key words: Tax policy, modernization, taxpayers, profit, profit tax, tax, innovative, object of taxation, tax burden.

Аннотация: Освещены вопросы рационального налогообложения прибыли на основе научных данных мнения экономистов о налоге на прибыль. Цифры, полученные из практики, были проанализированы и сформулированы предложения и выводы.

Ключевые слова: Налоговая политика, модернизация, налогоплательщики, прибыль, налог на прибыль, налог, инновации, объект налогообложения, налоговая нагрузка.

Soliq siyosatining samarali yurgizilishi ko'p jihatdan uni huquqiy bazasining mustahkamligiga bog'liq. Bunda soliq siyosatiga oid soliq qonunchiligi muhim o'rin tutadi. O'zbekiston Respublikasi soliq siyosatining huquqiy asoslari sifatida O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, soliqqa oid qonunlar, farmonlari, kodekslari, qarorlari va boshqa qonun osti hujjatlari bilan mustahkamlangan.

Foyda korxonalar oxirgi moliyaviy natijasi sifatida uni soliqqa tortishni takomillashtirish barcha davlatlarda va zamonlarda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Hozirgi kunda turli mulk shaklidagi xo'jalik yurituvchi subyektlarning asosiy maqsadi kamroq xarajat qilgan holda maksimal foyda olishga harakat qilishdir. Shu bilan birga, korxona to'lov intizomi mustahkam bo'lsa, byudjetga o'z vaqtida soliqlarni to'lab har qanday jarimalarni to'lashga duch kelmaydi.

Foydani soliqqa tortish korxonalar moliyaviy munosabatlarini rivojlantirishning asosiy omillaridan biri bo'lib, bu jarayon yuridik shaxslar tomonidan foydadan samarali foydalanish bilan birgalikda uni taqsimlash va qayta taqsimlashni ham tubdan isloh qilishni taqozo etadi.

Foydani ilmiy asoslangan holda oqilona soliqqa tortishni tashkil etishga erishgan barcha xo'jalik subyektlari tomonidan markazlashtirilmagan jamg'armalarni tashkil etishni to'la darajada shakllantirilishiga imkoniyat yaratadi. Yuridik shaxslar qanchalik samarali faoliyat yuritisa, ularning moliyaviy barqarorligi, to'lov qobiliyati, foydasi va soliq ajratmalari yig'indisi shunchalik ko'p bo'ladi¹.

Bunday holatlarning yuzaga kelish mumkinligi moliyaviy natijalarni tashkil etishdagi o'zgarishlarni hisoblash, taqsimlash va qayta taqsimlash xarajatlar bilan real foyda natijalari o'rtasidagi nisbat ishlab chiqarilgan mahsulotlarning o'sishi, qolaversa, ulardan soliq stavkalarini aniqlashda foydalanish mumkinligi haqida o'ylab ko'rishga sabab bo'lmoqda. Ko'pgina soliq tizimi mutaxassislari foydadan soliq stavkalari va uni byudjetga o'tkazish tartibi, soliq stavkasini ma'lum bir koeffitsiyentga pasaytirish yoki oshirish, soliq bo'yicha joriy etilgan imtiyozlarni, soliqni hisoblash tartibi va to'lash muddatlarini to'liq bo'lgan holda o'z oldilarida turgan vazifalarni bajarishda xavotirlanmoqdalar. Chunki yangi tartibning joriy etilishi, uni to'liq o'rganish bilan birgalikda soliq to'lovchi xo'jalik subyektlariga ham tushuntirish ishlarini olib borishlari, ularni soliq intizomiga rioya qilishga chorlaydi.

1 Лабынцев Н.Т., Цепилова Е.С. Исследование взаимосвязи бухгалтерского (финансового) и налогового учёта прибыли в России и за рубежом. //Проблемы экономики. 2013. №3. – с. 8.

Korxonalarda moliyaviy resurslarni tashkil etish, taqsimlash va undan foydalanish davomida foyda ma'lum qonuniyatlar asosida jamg'armalarni tashkil etishi bilan birga davlat byudjetini moliyaviy mablag' bilan ta'minlashda faol ishtirok etadi va shu qirralari bilan bozor munosabatlarining iqtisodiy kategoriyasi sifatida ko'zga tashlanadi.

Foyda – bu tijorat asosida faoliyat yuritayotgan xo'jalik subyektlarining so'nggi moliyaviy natijasi bo'lishi bilan birga, respublika va mahalliy byudjetlar daromadining asosiy moliyaviy manbalaridan biri hisoblanadi². Narxlar barqaror bo'lganda foyda dinamikasining o'sishi korxonaning samarali faoliyat yuritayotganligidan dalolat beradi. Foyda hajmining o'sishi korxonaning moliyaviy qudrati, ishlab chiqarish va ijtimoiy sohani rivojlantirish fondini tashkil etish hamda ishchi-xizmatchilarni moddiy rag'batlantirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Nobel mukofoti sovrindori, ingliz iqtisodchisi J. Xiks foydani ma'lum bir vaqt oralig'ida ishlatish mumkin bo'lgan va davr oxirida davr boshiga nisbatan ijobiy qoldiqqa ega bo'lishi lozim bo'lgan ko'rsatkich deya ta'kidlaydi³.

Foydani shakllantirish va taqsimlash masalalari bilan shug'ullangan olim S. S. Aliyeva foydani tadbirkorlik faoliyati xizmatlari uchun to'lov, ya'ni aynan tovarlar va xizmatlarni ishlab chiqarish uchun resurslarni mohirona birlashtirishi, korxonani boshqarish bo'yicha noodatiy qarorlar qabul qilishi, mahsulotlarning innovatsion turlarini joriy qilishi, ishlab chiqarish jarayonini o'zgartirishi uchun, shuningdek iqtisodiy risk uchun mukofot sifatida e'tirof etadi⁴.

Foyda solig'ini ilmiy o'rganishda asosiy masalalardan biri uning soliqqa tortish bazasini to'g'ri aniqlash bo'lib hisoblanadi. Foyda solig'ining summasini hisoblashda ko'p ko'rsatkichlarni o'rganishni talab etadi. Bu ko'rsatkichlar va ularning bir biri bilan bog'likligi Foyda solig'i summasiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarga quyidagi ko'rsatkichlar ta'sir ko'rsatar ekan, ya'ni mahsulotni sotishdan sof tushum, sotilgan mahsulotning tannarxi, daromadlar, xarajatlar, moliyaviy faoliyatning daromadlar va xarajatlar, favqulotda olingan foyda va zarar, foyda solig'ining hisobot davridagi stavkasi va boshqa omillar.

Foyda – tovarlar va xizmatlarni sotishdan olingan daromad bo'lib, tovarlarni ishlab chiqarish va sotish xarajatlaridan ortgan qismining pul shakldagi ifodasidir. Foydaning bir qismi soliqlar orqali bevosita davlat byudjetiga yoki davlat maqsadli jamg'armasiga to'lanadi.

Foydadan undiriladigan soliqlar bilan foyda solig'ini bir narsa deb qarash noo'rin deb hisoblaymiz. Foydadan undiriladigan soliqlar keng ma'no bildirsa, foyda solig'i tor ma'nodir. Ya'ni soliq kodeksiga muvofiq foydadan undiriladigan soliqqa foyda solig'idan tashqari soliqlar ham kiradi deb hisoblaymiz.

Foyda solig'i – jami daromaddan, daromadni olish bilan bog'liq xarajatlarni ya'ni isbotlangan va hujjat bilan tasdiqlangan xarajatlarni, shuningdek, Soliq kodeksida nazarda tutilgan soliq to'lovchi tomonidan yuzaga keltirilgan zararni chiqarib tashlash bilan hisoblangan soliq tushuniladi.

O'tgan yil yakunlari bo'yicha yillik oboroti (tushumi) 1 milliard so'mdan oshgan yuridik shaxslar foyda solig'i to'lovchilari hisoblanadi.

Buxgalteriya hisobining xalqaro standarti 12-son "Foydadan soliqlar"da buxgalteriya foydasi – bu davr uchun foyda solig'i xarajati chegirib tashlanishidan oldingi foyda yoki zarardir. Soliq solinadigan foyda – bu soliq organlari tomonidan belgilangan qoidalarga muvofiq aniqlangan va natijada foyda soliqlari to'lanadigan davr uchun foyda hisoblanadi deb e'tirof etilgan⁵.

Foyda solig'i bazasini to'g'ri aniqlashda "vaqtinchalik farqlar" tushunchasiga alohida e'tibor berish kerak. Buxgalteriya hisobining 12-conli "Foyda soliqlari" xalqaro standartida vaqtinchalik farqlarga quyidagicha ta'rif berilgan:

Vaqtinchalik farqlar – bu moliyaviy holat to'g'risidagi hisobotda aks ettirilgan aktiv yoki majburiyatning balans qiymati bilan uning soliq bazasi o'rtasidagi farqlardir⁶. Vaqtinchalik farqlar – bu foydani shakllantiruvchi daromad va xarajatlarning ba'zi moddalarni buxgalteriya hisobi foydaciga hisobot davrida, foyda solig'i bazaciga boshqa davrga olib borilishi natijacida hosil bo'ladigan farqlardir.

Yuqorida keltirilgan ko'rsatkichlar bo'yicha ma'lumotlar manbayi bo'lib "Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot" 2-shakl hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Soliq Kodeksining 295-moddasida foyda foyda solig'i bo'yicha soliq solish obyekti hisoblanadi deb belgilab qo'yilgan.

Soliq yuki va foyda solig'i stavkasini pasaytirish hisobiga soliq bazasi kengaymoqda hamda foyda solig'i to'lovchilari soni oshmoqda (1-rasm).

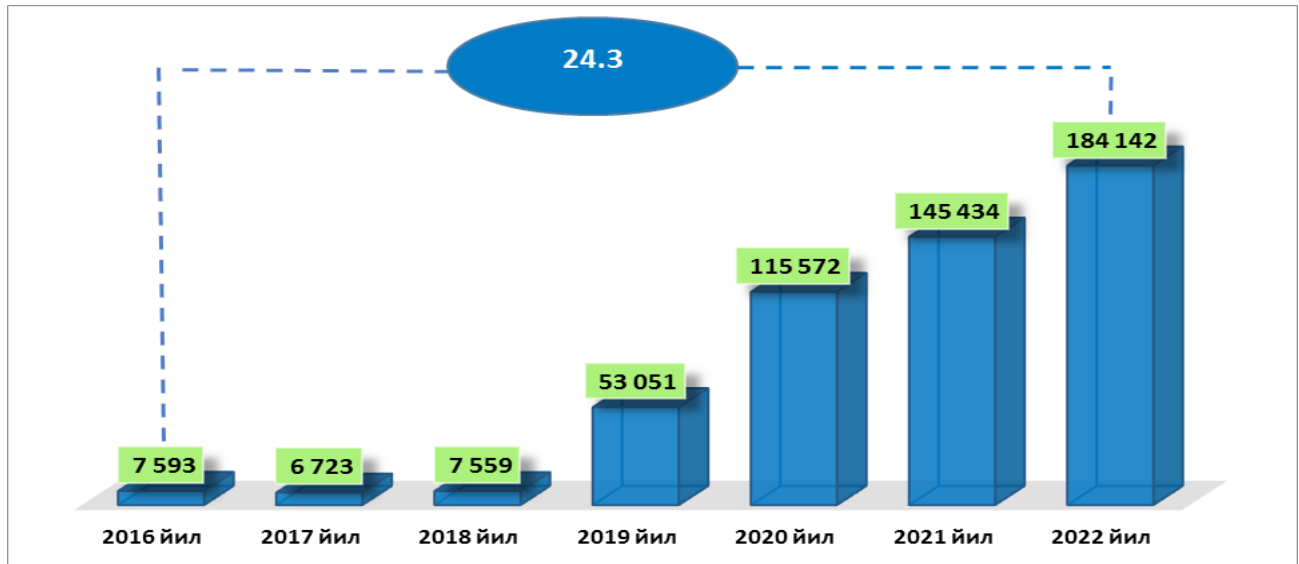
2 Haydarov N. Soliqlar va soliqqa tortish masalalari. – T.: Akademiya, 2007. – 54 b.

3 Hicks J. R. The theory of uncertainty and profit //Economica. – 1931. – № 32. – C. 170-189.

4 Алиева С.С. Совершенствование формирования и распределения прибыли предприятий в условиях модернизации экономики. (на примере предприятий Самаркандской области). Автореферат диссертации на соискание ученой степени к.э.н. – Т.: БФА, 2011. – с. 9-10.

5 12-son BHXS "Foyda soliqlari." https://mf.uz/media/file/buhuchet/2021/msfo_proekti/26_05_2021/Uzb_GVT_BB2020_IAS12.pdf. 11.01.2022.

6 IAS-12 "Income Tax", 12-sonli BHXS "Foyda soliqlari" 2019.

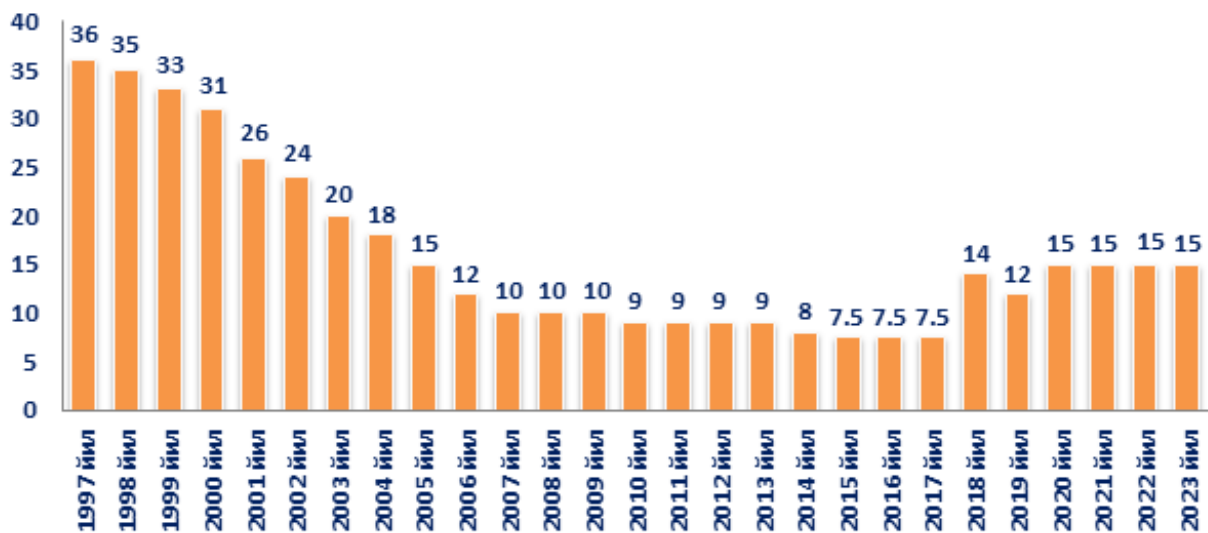

1-rasm: Foyda solig'i bo'yicha 2016-2022-yillarda soliq to'lovchilar sonining dinamikasi⁷

Respublikamizda foyda solig'ini to'lovchilar 2016-yilda 7 593 ta bo'lgan bo'lsa, 2022-yilga kelib bu ko'rsatkich 184 142 ta bo'lgan bo'lib, 24,3 barobarga oshgan.

Foyda solig'i to'lovchilar korxonalar soni 2019-yilda 53 051 tani tashkil etgan bo'lsa 2020-yilda 115 572 ta 2021-yilda 145 434 ta hamda 2022-yilda 184 142 taga oshgan bunga asos O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 29-iyundagi "O'zbekiston Respublikasining Soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasi to'g'risida"gi Farmoni hamda 2020-yil 1-yanvardan kuchga kirgan yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi ijrosi deb hisoblaymiz.

Foyda solig'ining stavkasi yillar kesimida tahlil qiladigan bo'lsak (1-rasm), 1997-yilda 36,0 foiz bo'lgan bo'lsa, 2000-yilda 31,0 foiz, 2005-yilda 15,0 foiz, 2010-yilda 9,0 foiz, 2015 va undan keyingi yillarda 7,5 foiz bo'lgan bo'lsa, 2019-yil 1-yanvardan boshlab foyda solig'i stavkasi 14 foizdan 12 foizga pasaytirildi. 2020–2023-yillarda bu ko'rsatkich 15,0 foizni tashkil etdi.

2-rasm: O'zbekiston Respublikasida yuridik shaxslar uchun foyda solig'i stavkasining 1997-2023-yillardagi o'zgarish tendensiyasi⁸

Bugungi kunda dunyoning deyarli barcha mamlakatlarida foyda solig'i joriy qilingan. Xususan, hozirgi vaqtda dunyoning 218 ta mamlakatida foyda solig'i undiriladi. Foyda solig'i stavkasi ushbu mamlakatlarning 44 tasida 0-10 foizgacha, 50 tasida 10-20 foizgacha, 111 tasida 20-30 foizgacha, 26 tasida 30-40 foizgacha, 2 tasida 45-55 foizgacha etib belgilangan.

⁷ Soliq qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

⁸ O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda Soliq qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

Foydani soliqqa tortish tizimining tadqiq qilishda quyidagi taklif va xulosalar beramiz:

1. Korxona foydasi iqtisodiy kategoriya sifatida korxonalarni nafaqat iqtisodiy o'sishini ta'minlashga, balki shu bilan birga byudjet daromadlarini foyda solig'i bilan ta'minlashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Shu bois foydani aniqlash va tartibga solish orqali uni soliqqa tortish chegarasini aniqlash muhim ahamiyatga ega. Foyda solig'ining mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda va byudjet daromadlarini tartibga solishdagi roli va ahamiyati benihoya kattadir deb hisoblaymiz.
2. Foyda solig'i – jami daromaddan, daromadni olish bilan bog'liq xarajatlarni, ya'ni isbotlangan va hujjat bilan tasdiqlangan xarajatlarni, shuningdek, Soliq kodeksida nazarda tutilgan soliq to'lovchi tomonidan yuzaga keltirilgan zararni chiqarib tashlash bilan hisoblangan soliq tushuniladi.
3. Foydani soliqqa tortishda uni takomillashtirish strategiyasi moliyaviy mexanizmini tartibga solishni ta'minlashi zarur. Shu orqali korxonalar foydasini soliqqa tortish elementlarini, ya'ni soliq stavkasi, soliq bazasi, soliq imtiyozi, soliq to'lash muddatlari kabilar o'rtasida uzviy bog'liqlikni optimal chegaralarda saqlanishiga imkoniyatlar yaratiladi.
4. Davlat tomonidan foyda solig'i to'lovchi korxonalarning innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqarishini rag'batlantirish bo'yicha faol soliq siyosatini yuritish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Soliq siyosatidagi foydani soliqqa tortishda to'siq bo'luvchi salbiy omillarni tahlil qilish hamda qo'llanib kelinayotgan foyda solig'i imtiyozlarini samara keltirish mumkinligiga baho berish kerak.

Shunda soliq bazasini tartibga keltirish orqali har bir korxona investitsiya oqimiga, innovatsion mahsulotlar hajmining oshishiga, import tovarlar o'rnini bosuvchi va eksportga chiqariladigan mahsulotlar hajmini oshirishga, mos keladigan soliq elementlarini tartiblashtiruvchi mexanizmini ishlab chiqish barqaror bosqichga ko'tarilishi uchun imkoniyat yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Лабынцев Н.Т., Цепилова Е.С. Исследование взаимосвязи бухгалтерского (финансового) и налогового учёта прибыли в России и за рубежом. //Проблемы экономики. 2013. №3. – с. 8.
2. Ҳайдаров Н. Солиқлар ва солиққа тортиш масалалари. – Т.: Академија, 2007. – 54 б.
3. Hicks J. R. The theory of uncertainty and profit //Economica. – 1931. – №. 32. – С. 170-189.
4. Алиева С. С. Совершенствование формирования и распределения прибыли предприятий в условиях модернизации экономики. (на примере предприятий Самаркандской области). Автореферат диссертации на соискание ученой степени к.э.н. – Т.: БФА, 2011. – с. 9-10.
5. 12-сон БҲҲС “Фойда солиқлари.” https://mf.uz/media/file/buhuchet/2021/msfo_proekti/26_05_2021/Uzb_GVT_BB2020_IAS12.pdf. 11.01.2022.
6. IAS-12 “Income Tax”, 12-сонли БҲҲС “Фойда солиқлари” 2019.
7. Soliq qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan.
8. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda Soliq qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan.
9. <http://www.soliq.uz>
10. <http://www.lex.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Тел.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilibiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

